

ZAPISNIK

sa 60. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore,
održane 16. juna 2020. godine

Sjednica je počela u 11 sati i 10 minuta.

Sjednici je predsjedavao dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali sledeći članovi/ce Odbora: dr Suad Numanović, Mirsad Murić, Žana Filipović, dr Nedžad Drešević, dr Budimir Aleksić i dr Ljiljana Đurašković.

Sjednici iz zdravstvenih razloga nije prisustvovala članica Odbora, poslanica mr Branka Tanasijević.

Sjednici je, u skladu sa članom 55 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovao poslanik Adrijan Vuksanović.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 1 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: Leon Gjokaj, generalni direktor Direktorata za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, Elmir Kurtagić, v.d. direktora Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, Zvonimir Deković, predsjednik Hrvatskog savjeta u Crnoj Gori, dr Momčilo Vuksanović, predsjednik Srpskog nacionalnog savjeta Crne Gore, Faik Nika, predsjednik Albanskog nacionalnog savjeta u Crnoj Gori i Ana Popović, sekretarka Romskog savjeta.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: Mladenka Tešić, predstavnica Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, Danilo Papović, pravni savjetnik u NVO „Građanska alijansa“ i Samir Jaha, izvršni direktor NVO "Mladi Romi".

Sjednicu nijesu pratili predstavnici medija.

Za sjednicu je utvrđen sledeći

DNEVNI RED:

- 1. IZVJEŠTAJ O RAZVOJU I ZAŠTITI PRAVA MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA U 2019. GODINI SA IZVJEŠTAJIMA O RADU I IZVJEŠTAJIMA O FINANSIJSKOM POSLOVANJU, ZAJEDNO SA IZVJEŠTAJIMA NEZAVISNIH REVIZORA SAVJETA MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA ZA 2019. GODINU, KOJE SU ODBORU ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE PODNIJELI PREDSEDNICI MANJINSKIH SAVJETA SHODNO ČLANU 33A ZAKONA O MANJINSKIM PRAVIMA I SLOBODAMA;**
- 2. IZVJEŠTAJ O RADU FONDA ZA ZAŠTITU I OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA ZA 2019. GODINU;**
- 3. PRELAZNI AKCIONI PLAN ZA SPROVOĐENJE STRATEGIJE ZA SOCIJALNU INKLUZIJU ROMA I EGIPĆANA U CRNOJ GORI 2016-2020, ZA 2020. GODINU, S IZVJEŠTAJEM O REALIZACIJI AKCIONOG PLANA ZA 2019. GODINU;**
- 4. TEKUĆA PITANJA.**

PRVA I DRUGA TAČKA-

- IZVJEŠTAJ O RAZVOJU I ZAŠTITI PRAVA MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA U 2019. GODINI SA IZVJEŠTAJIMA O RADU I IZVJEŠTAJIMA O FINANSIJSKOM POSLOVANJU, ZAJEDNO SA IZVJEŠTAJIMA NEZAVISNIH REVIZORA SAVJETA MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA ZA 2019. GODINU, koje su Odboru za ljudska prava i slobode podnijeli predsjednici manjinskih savjeta shodno članu 33a Zakona o manjinskim pravima i slobodama

- IZVJEŠTAJ O RADU FONDA ZA ZAŠTITU I OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA ZA 2019. GODINU

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković predložio je da se, zbog povezanosti tema, objedini rasprava o prvoj i drugoj tački dnevnog reda, sa čime su se saglasili članovi Odbora.

Uvodno obrazloženje Izvještaja o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2019. godini dao je generalni direktor Direktorata za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava Leon Gjokaj.

Saopštio je da su u Izvještaju, koji je Vlada Crne Gore usvojila 26. marta 2020. sadržane najznačajnije aktivnosti državnih institucija koje imaju za cilj očuvanje, unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda u Crnoj Gori, sa posebnim osvrtom na oblasti kulture, informisanja, obrazovanja, zapošljavanja i učešća u javnom i političkom životu. Kapaciteti Ministarstva za ljudska i manjinska prava su ojačani u kvantitativnom i kvalitativnom smislu. U 2019. Ministarstvo je u okviru sektorske analize dodijelilo sredstva u iznosu od oko 360.000 eura za 27 projekata nevladinih organizacija koje se bave zaštitom i unapređenjem manjinskih prava u cilju integracije manjina u crnogorsko društvo. Manjinski savjeti, shodno Zakonu, godišnje iz Budžeta Crne Gore dobijaju sredstva u iznosu od po 100.000 eura. Ocijenio je da su izvještaji, ali i aktivnosti manjinskih savjeta bolji i kvalitetniji u odnosu na prethodni period. Budžet Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava u 2019. iznosio je oko 1.300.000 eura, dok je budžet Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina iznosio oko 300.000 eura. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava ostaje otvoreno za saradnju sa manjinskim savjetima po pitanju definisanja pravnog okvira koji se tiče uspostavljanja pravnog položaja i rodnog balansa u skladu sa preporukama Savjetodavnog odbora za Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina Savjeta Evrope iz oktobra 2019.

Uvodne napomene o Izvještaju o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2019. godinu dao je v.d. direktora Fonda Elmir Kurtagić.

Naveo je da od 2017. kada je usvojen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama donijete četiri odluke o raspodjeli sredstava Fonda. U decembru 2018. izvršena je raspodjela sredstava u iznosu od 755.293 eura za 97 projekata, u 2019. godini su izvršene dvije raspodjele od ukupno 984.847 eura za 189 projekata, a u 2020. godini donesena je odluka o raspodjeli 1.128.315,60 eura za finansiranje 196 projekata. U skladu sa članom 36d Zakona o manjinskim pravima i slobodama stručnoj službi Fonda obezbijeđeno je usavršavanje za monitoring i evaluaciju projekata, a nakon završetka obuke službenici su počeli primjenu nove metodologije za evaluaciju projekata, po kojoj projektima daju ocjene od 1-5. Prilikom ocjenjivanja projekata uzimaju u obzir stepen uspješnosti realizacije projekata, ocjenu narativnog izvještaja, stepen validnosti dokumentacije, kao i to u kojoj mjeri su ispoštovane odredbe ugovora koje korisnici sredstava potpisuju sa Fondom.

U Izvještaju o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2019. godinu prikazani su i konkretni proizvodi nastali realizacijom projekata podržanih u 2018, kao i u 2019. godini do momenta podnošenja Izvještaja. Što se tiče stepena uspješnosti realizacije projekata podržanih u 2018, od 97 projekata do sada je realizovano 70. Situacija prouzrokovana pandemijom virusa COVID-19 uticala je na rad Fonda i na odlaganje realizacije projekata. Iz 2018. godine do sada je odloženo 26 projekata, a jedna korisnica je odustala od realizacije projekta i vratila sredstva u iznosu od 7.000 eura u Budžet. Zbog negativne ocjene date od strane stručne službe Fonda, obustavljena je

uplata preostalih sredstava za tri projekta iz prve raspodjele u 2019. godini u ukupnom iznosu od 6.220 eura i ta sredstva su vraćena u Budžet Crne Gore. Još uvijek nije počela realizacija značajnog broja projekata iz druge raspodjele u 2019. godini iz razloga što je nedugo poslije Odluke o raspodjeli sredstava, koja je donesena krajem novembra 2019, uslijedila pandemija izazvana virusom COVID-19.

Kurtagić vjeruje da će se Crna Gora, koja se uspješno izborila sa pandemijom virusa u najkritičnijem periodu, brzo oporaviti i savladati posljedice i svakodnevne izazove, te da će Fond i dalje doprinositi miru, toleranciji, suživotu, međusobnom poštovanju i uvažavanju.

U objedinjenoj raspravi učestvovali su: predsjednik Srpskog nacionalnog savjeta Crne Gore dr Momčilo Vuksanović, predsjednik Hrvatskog savjeta u Crnoj Gori Zvonimir Deković, pravni savjetnik u NVO „Građanska alijansa“ Danilo Papović, izvršni direktor NVO „Mladi Romi“ Samir Jaha, predstavnik Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori Mladenka Tešić, član Odbora dr Budimir Aleksić, sekretarka Romskog savjeta Ana Popović, članovi Odbora dr Suad Numanović i Žana Filipović, predsjednik Odbora dr Halil Duković, generalni direktor Direktorata za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava Leon Gjokaj i v.d. direktora Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Elmir Kurtagić.

Predsjednik Srpskog nacionalnog savjeta Crne Gore dr Momčilo Vuksanović je saopštio da su Srpski nacionalni savjet formirali u namjeri da putem institucija sistema doprinesu unapređenju položaja srpskog naroda i da rješavaju njihove probleme u Crnoj Gori. Protokom vremena, pokazalo se da je to gotovo nemoguće. Naveo je da je još od formiranja Srpskog nacionalnog savjeta počela kampanja protiv stečenih prava srpskog naroda u Crnoj Gori. Podsjetio je na izjave brojnih subjekata, kao i nevladinih organizacija i medija koji su ukazivali na to koliko sredstava dobija Srpski nacionalni savjet i srodne organizacije. Sredstva kojima su raspolagali koristili su na kvalitetan način. U periodu od 2018. do 2020. srpske organizacije koje se bave zaštitom identiteta iako participiraju sa više od 60% u kategoriji manjinskih naroda u Crnoj Gori od tih sredstava dobijaju manje od 1%. U tom periodu podijeljeno je više od tri miliona eura, a srpske organizacije dobile su manje od 1%. Smanjenje finansijskih sredstava koja je dobijao Srpski nacionalni savjet Crne Gore započeto je usvajanjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama kojim su izmijenjene norme koje se odnose na finansiranje savjeta manjinskih naroda. Smatra da je riječ o diskriminaciji od strane državnih institucija, prvenstveno Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, Ministarstva za ljudska i manjinska prava i Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore.

Vuksanović je mišljenja da je na sceni državni projekat asimilacije srpskog naroda u nacionalne Crnogorce. Srpski nacionalni savjet je uvijek radio u interesu srpskog naroda na način koji nije protiv institucija i interesa Crne Gore i nikada nijedna primjedba nije upućena na njihove projekte i rad. Svi savjeti nacionalnih manjina u Crnoj Gori dobijaju isti godišnji iznos za svoje funkcionisanje bez obzira na procenat učešća u ukupnom stanovništvu, što nije adekvatno. Dok se raspodjela sredstava vršila na osnovu procentualnog učešća u ukupnom stanovništvu Crne Gore, Srpski nacionalni savjet je pomagao Romskom savjetu, Hrvatskom nacionalnom savjetu i Muslimanskom savjetu i dio sredstava koja su pripadala srpskim organizacijama davao je za njihove projekte. Ne poštuju se mišljenja i preporuke Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore koje su date nakon pritužbi Srpskog nacionalnog savjeta. Nije uvažena nijedna primjedba Srpskog nacionalnog savjeta na raspodjelu sredstava iz Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava. Zastupljenost srpske populacije u državnim institucijama je minimalna i prilikom zapošljavanja vrši se diskriminacija Srba, jer se primoravaju na promjenu nacionalnog identiteta. Raspodjele sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava sada ne komentarišu NVO "Građanska alijansa", niti druge nevladine organizacije i mediji koji su se redovno oglašavali u periodu dok su srpske organizacije dobijale značajna sredstva iz Fonda. Smatra da je srpska nacionalna manjina najviše diskriminisana i ne može postići ravnopravnost sa drugim nacionalnim manjinama. Hrvatski Radio "Dux" sa jednim radio predajnikom za svoj program dobija značajna sredstva, dok Srpski radio koji ima devet predajnika i pokriva čitavu Crnu Goru - ne dobija ništa. Postoji ogromna nesrazmjera u raspodjeli sredstava sa čime se Srpski nacionalni savjet ne može pomiriti. Srpska nacionalna manjina najviše novca uplaćuje

u Budžet, čak 27,8% a najmanje dobija iz istog. Smatra da zaposleni u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i Fondu za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava rade neprofesionalno. Zaključio je da postoji očigledna diskriminacija srpskog naroda u Crnoj Gori i to kroz institucije koje su trebale da motivišu predstavnike srpskog naroda da se što više uključe u državne institucije Crne Gore, ali su snagom moći države eliminisana njihova prava. Zahtijevao je da sve što važi za druge manjinske nacionalne zajednice važi i za srpski narod u Crnoj Gori.

Predsjednik Hrvatskog savjeta u Crnoj Gori Zvonimir Deković je izjavio da su zadovoljni stanjem i da imaju dobru komunikaciju sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava i Fondom za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava. Uspostavljena je dobra praksa da ministar i zaposleni u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava tromjesečno održavaju sastanke sa predstavnicima pojedinačnih nacionalnih savjeta. Nada se da će se ubrzo stvoriti uslovi za održavanje takvih sastanaka i ove godine, jer ih nije bilo zbog pandemije prouzrokovane virusom COVID-19. Status manjine uvijek zavisi od volje većine, a ta volja uslovljena je odnosom manjine prema državi u kojoj živi. Država ima veoma dobar odnos prema Hrvatskom savjetu. Uprkos tome što u udjelu populacije čini 0,97%, hrvatski narod u Crnoj Gori nema nikakav osjećaj inferiornosti, niti će ga ikad imati. Za funkcionisanje kancelarije bilo kojeg od savjeta potrebna su jednaka mjesečna sredstva bez obzira na veličinu nacionalne manjine koju savjet predstavlja. Zvanični statistički podaci ukazuju da preko 60% kulturnog blaga Crne Gore koji bi trebalo štititi novcem iz fondova dolazi iz Boke Kotorske u kojoj je najviše zastupljena hrvatska manjinska zajednica. Istakao je da ne poznaje nijednu osobu iz Komisije za vrednovanje projekata, niti je mogao uticati na raspodjelu sredstava Fonda. Podsjetio je da u prošlosti niko nije negodovao kada je Srpski nacionalni savjet dobijao 600.000 eura iz budžeta, a Hrvatski savjet samo 18.700 eura. Hrvatski nacionalni savjet je poštovao tadašnje propise, ali je zahtijevao i njihove izmjene. Potpisan je Sporazum između Republike Hrvatske i Crne Gore o zaštiti prava hrvatske manjine u Crnoj Gori i crnogorske manjine u Republici Hrvatskoj- jedini takav sporazum Crne Gore sa bilo kojom državom u okruženju, dok je Skupština Crne Gore donijela Zakon o potvrđivanju Sporazuma između Crne Gore i Republike Hrvatske o zaštiti prava crnogorske manjine u Republici Hrvatskoj i hrvatske manjine u Crnoj Gori. Formirana su dva međuvladina Mješovita odbora: u crnogorskom Odboru, između ostalih, učestvuje potpredsjednik Hrvatskog savjeta, a u hrvatskom predsjednik Nacionalne manjine Crnogoraca Hrvatske, Danilo Ivezić. U zapisnicima sa sjednica ovih odbora preporučuje se da crnogorska strana i ubuduće, shodno institucionalnoj zaštiti prava na informisanje manjinskih naroda, osigurava neophodna finansijska sredstva za izlaženje štampanih medija hrvatske nacionalne manjine i finansiranje produkcije Radija „Dux“.

Pravni savjetnik u NVO „Građanska alijansa“ Danilo Papović je ukazao da u NVO "Građanska alijansa" rade i pripadnici srpske nacionalnosti što svjedoči da u toj NVO nema diskriminacije po nacionalnoj ili etničkoj osnovi.

Izvršni direktor NVO "Mladi Romi" Samir Jaha smatra da postoji veliki broj novoosnovanih nevladinih organizacija koje su u 2019. godini Odlukom Ministarstva za ljudska i manjinska prava dobile sredstva, a nemaju utemeljenje i podršku same manjinske zajednice u opštinama u kojima djeluju i žive Romi. Favorizuju se određene organizacije bliske Romskom savjetu, jer im je, prema podacima iz analize NVO „Mladi Romi“ dodijeljeno preko milion eura u poslednjih pet godina iz sredstava Fonda, Ministarstva za ljudska i manjinska prava i drugih izvora. Istakao je da nema ništa protiv dodjele sredstava ovim organizacijama, ali je neophodno pratiti realizaciju njihovih projekata, jer se ogromna sredstva dodjeljuju bez ikakvog efekta. Smatra da su sredstva koja se iz Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava dodjeljuju organizacijama koje se bave zaštitom prava Roma i Egipćana nedovoljna, a takođe nedostaje transparentnosti u realizaciji odobrenih projekata.

Raspodjelom sredstava Fonda u 2019. godini jednom fizičkom licu dodijeljena su sredstva za Kurs opismenjavanja Romkinja, što, prema njegovom mišljenju, nije dobra praksa.

Samir Jaha je najavio da će izvještaj koji će sadržati navedenu analizu uskoro biti publikovan, a u preporukama biće navedeno da je neophodno ojačati kapacitete Odjeljenja za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, u kojem je zaposlen samo jedan pripadnik romske populacije, pri čemu mjesto načelnika još nije popunjeno, kao i da je važno ojačati

ulogu nacionalnog koordinatora za Rome i odrediti jednu osobu koja će se baviti samo tim poslom. Nije mu poznato da je lice iz romske populacije angažovano u Centru za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore ili u Fondu, a u lokalnim samoupravama u Crnoj Gori, po njegovim saznanjima, postoji samo jedna osoba zaposlena u Ulcinju.

Predstavnica Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori Mladenka Tešić je podsjetila da je Evropska komisija u prethodnim izvještajima upućivala kritike vezane za transparentnost dodjele sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, jer se odavao utisak da postoji "džentlmenški sporazum" za dodjelu sredstava projektima radi očuvanja međunacionalnog mira i zadovoljenja svih manjina i da ne postoje jasni kriterijumi i smjernice za raspodjelu sredstava. Podsjetila je i na presude Upravnog suda Crne Gore povodom žalbi koje je NVO „Građanska alijansa“ podnijela na odluke o raspodjeli sredstava Fonda. Ocijenila je da po ovom pitanju sada postoji napredak budući da se na vebsajtu Fonda objavljuju sve neophodne informacije i postoje jasne, razrađene procedure i pravila čime se smanjuje mogućnost zloupotrebe. Sada svi koji su se prijavili na konkurs imaju pravo da podnesu žalbu, a uspostavljeni su i mehanizmi kojima se može pravdati zašto je određen projekat odobren. Nejasno je u kojoj mjeri je razrađena procedura monitoringa, na koji način se projekti sprovode, vrši njihova evaluacija i mjere rezultati. Primjedbe su upućivane i na to što se značajan procenat ukupnih sredstava dodjeljuje fizičkim licima, koja iako po zakonu mogu dobijati sredstva za projekte, vrlo teško mogu opravdati održivost projekata. Primjedba Evropske komisije, ali i svih međunarodnih organizacija, je što se podržavaju pojedinačni nacionalni projekti manjina, umjesto projekti i ideje koji doprinose koheziji različitih nacionalnih manjina i smanjenju etničke distance.

Član Odbora dr Budimir Aleksić je naveo da će vladavina prava, poštovanje ljudskih prava i sloboda, a time i manjinskih i vjerskih prava, kao i jednakost i ravnopravnost građana pred zakonom biti mogući kada se u Crnoj Gori izvrši smjena vlasti i raskid sa totalitarnim komunističkim nasljedem, što su elementarne pretpostavke normalnog funkcionisanja države i društva u cjelini. U zemljama u okruženju - Hrvatskoj, Srbiji, Mađarskoj, Bugarskoj, Rumuniji i Sjevernoj Makedoniji manjinske nacionalne zajednice dobijaju sredstva proporcionalna njihovom učešću u ukupnom stanovništvu, a jedino je u Crnoj Gori moguće da Srpski nacionalni savjet koji se bori za zaštitu srpskog identiteta dobije samo 1% ukupnih dodijeljenih sredstava. Komisija za vrednovanje projekata je vrlo selektivna i nepravедna i nemoguće je da su nekvalitetni svi projekti koje su predložile srpske organizacije.

Sekretarka Romskog savjeta Ana Popović je izjavila da se romska zajednica u Crnoj Gori u odnosu na sve ostale zajednice nalazi u najgorem položaju u svim oblastima, a naročito u obrazovanju, stanovanju i zapošljavanju. Podsjetila je da niko nije izražavao svoje nezadovoljstvo kada je Romski savjet koji zastupa najugroženiju populaciju u Crnoj Gori dobijao samo 7.000 eura, dok su ostale zajednice dobijale od 50.000 do 100.000 eura. Kao sadašnja predsjednica Upravnog odbora Fonda, informisala je da je srpska nacionalna zajednica dobijala podršku u velikom broju raspodjela i da je Srpski savjet iz Budžeta dobijao znatno veća sredstva od drugih savjeta. Najmanje sredstava do sada su dobili Romski i Hrvatski manjinski nacionalni savjet. U poslednjih nekoliko raspodjela srpske organizacije nijesu dobijale sredstva iz Fonda iz razloga što nijesu ispunile uslove propisane Zakonom o manjinskim pravima i slobodama.

Poslanik dr Suad Numanović je podsjetio da je intencija izmjene Zakona o manjinskim pravima i slobodama bila da se postigne dvostepenost u odlučivanju i da se spriječi objektivno mogući konflikt interesa u Fondu za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava. Skupština Crne Gore na osnovu javnog poziva imenuje Komisiju za vrednovanje koja treba da radi u skladu sa Zakonom, da bude profesionalna i da ne vrši procjenu projekata prema tome čiji su, već po njihovom kvalitetu. Odluku o raspodjeli sredstava sada donosi direktor Fonda. Ako neko nije zadovoljan odlukom ima mogućnost da podnese žalbu Upravnom odboru Fonda. Naglasio je da se mora unaprijediti postupak evaluacije projekata, jer je to najbitnije.

Članica Odbora Žana Filipović je istakla da su zaposleni u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava profesionalni službenici, koji postupaju shodno zakonskim ovlaštenjima. Pohvalila je rad Ministarstva i veoma dobre rezultate koje postiže uprkos nedovoljnim ljudskim i prostornim kapacitetima, kao i resursima kojima raspolaže. U okviru sektorskih analiza Ministarstvo raspodjeljuje značajna sredstva za finansiranje projekata nevladinih organizacija. Prošle godine kroz sektorske analize u pet oblasti Ministarstvo je raspodijelilo nevladinim organizacijama 1.500.000 eura, a ove

godine 1.100.000 eura. Kao nekadašnja članica Komisije za raspodjelu sredstava projektima u oblasti rodne ravnopravnosti nikada nije imala podatke o tome ko su nezavisni procjenjivači projekata, ali je mogla da prati realizaciju projekata. Službenici iz Odjeljenja za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana rade sve što je u njihovoj mogućnosti. Romskoj populaciji se dodjeljuju stipendije za srednjoškolce i studente, besplatni udžbenici i organizuju se radionice i edukacije. Naglasila je da je u svakoj raspodjeli sredstava neko nezadovoljan. Izrazila je žaljenje zbog toga što se pojedine nevladine organizacije odmah eliminišu prilikom dodjele sredstava na nekim od konkursa, uz obrazloženje da nemaju iskustva iako su im projekti zadovoljavajućeg kvaliteta. Takve organizacije nemaju priliku da pokažu šta umiju, jer se dešava da stalno iste razvijene nevladine organizacije dobijaju sredstva. Zaključila je da sva kulturna blaga i nasleđe Crne Gore pripadaju svim njenim građanima.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je ocijenio da se stepen ljudskih prava u jednoj državi ogleda u tome koliko je prava i sredstava pruženo manjinama, ali je jednako važno kako se ta sredstva upotrebljavaju. Zloupotreba sredstava iz Fonda bila je predmet kritike od strane nevladinog sektora, medija i međunarodne zajednice. Podsjetio je da su nekada članovi Upravnog odbora Fonda, između ostalih, bili i poslanici i tada su se sredstva manjinskim nacionalnim organizacijama dijela po procentu učešća manjina u ukupnoj populaciji Crne Gore. Tada je Srpski nacionalni savjet dobijao skoro 60% sredstava opredijeljenih u raspodjelama sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava. Nakon izmjene tadašnjeg Zakona o sprječavanju sukoba interesa svim poslanicima je zabranjeno učešće u upravnim odborima i podnijeli su ostavke na članstvo u Upravnom odboru Fonda. U skladu sa izmijenjenim Zakonom o manjinskim pravima i slobodama Komisija vrši vrednovanje dostavljenih projekata u skladu sa jasnim kriterijumima, direktor Fonda donosi odluku o raspodjeli sredstava projektima, a Upravni odbor postupa kao drugostepeni organ na odluke direktora Fonda, čime je postupak raspodjele sredstava unaprijeđen. Poređenja radi, u Hrvatskoj nemaju problema prilikom raspodjele sredstava zato što imaju jake institucije koje kontrolišu trošenje dobijenih sredstava, a u slučaju zloupotrebe potpisnik ugovora je dužan da u budžet vrati sva sredstva i da krivično odgovara. U Crnoj Gori još uvijek ne postoji ovakav sistem. Saglasan je da najugroženiji treba da dobiju najviše sredstava u cilju unapređenja položaja.

Generalni direktor Direktorata za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava Leon Gjokaj ukazao je da je tokom uvodnog obraćanja pomenuo samo rezultate sektorske analize u oblasti koja se tiče manjinskih naroda gdje su uključeni i Romi, ali pored navedenog postoji posebna sektorska analiza za Rome putem koje je u 2019. godini dodijeljeno preko 177.000 eura. Dakle, u 2019. ukupna dodijeljena sredstva za manjine iznose preko 530.000 eura. Novac iz sektorskih analiza se dijeli putem nezavisne komisije koju čine nezavisni procjenjivači. Tokom prošle godine urađena je procjena projekata, a Ministarstvo nije imalo komunikaciju sa nezavisnim procjenjivačima. Ukoliko postoje neregularnosti prilikom dodjele sredstava uvijek postoji mogućnost pokretanja upravnog spora. Na taj način 2019. pokrenut je upravni spor od strane NVO "Građanska alijansa", a tokom 2018. godine nije bilo pokrenutih upravnih sporova.

Reforma Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava nije bila okrenuta protiv bilo koga, nego je izvršena radi sprječavanja mogućeg konflikta interesa, uvođenja dvostepenosti prilikom odlučivanja o projektima koji se finansiraju iz sredstava Fonda i radi unapređenja kvaliteta monitoringa i evaluacije, na čemu treba raditi i dalje. Ovakav pristup bio je zasnovan na određenim manjkavostima uočenim od strane Državne revizorske institucije, nadležnih tijela Savjeta Evrope, Ujedinjenih nacija, Evropske komisije, civilnog sektora i medija. Raspodjela sredstava bila je "džentlmenki dogovor", koji nije bio zasnovan ni na Zakonu, ni na podzakonskim aktima. Prema tom dogovoru, po 10% sredstava pripadalo je Romima i Hrvatima, 13,5% Muslimanima, 16,5% Albancima, 20% Bošnjacima i 30% Srbima. Međutim, sredstva Fonda ne bi trebalo da se dijele po etničkoj osnovi, već najviše sredstava bi trebalo dati onima koji su najugroženiji. U skladu sa izmjenama Zakona o manjinskim pravima i slobodama nijedan od manjinskih savjeta ne može da aplicira za sredstva Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava.

Gjokaj je saopštio da je u Direktoratu za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica troje zaposlenih, dok je u Odjeljenju za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana troje zaposlenih, jedno lice angažovano po ugovoru i on, koji kao nacionalni koordinator za Rome, takođe, nastoji da doprinese kvalitetnom obavljanju posla u ovoj oblasti. Situacija oko zapošljavanja visokoobrazovanih Roma je sjajna budući da nema nijednog visokoškolca

iz romske zajednice na evidenciji Zavoda za zapošljavanje. I pored toga, Ministarstvo na svakom sastanku poziva predstavnike lokalne samouprave da povećaju zapošljavanje pripadnika romske populacije. Informacija da nijedno lice, pripadnik romske zajednice nije zaposleno u Herceg Novom i Bijelom Polju je začuđujuća, budući da je imao informaciju da će u tim opštinama biti zaposleni pripadnici romske populacije.

Podsjetio je da je Crna Gora potpisnica Evropske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima, čijom ratifikacijom je kao posebne manjinske jezike priznala albanski i romski jezik. Srpski jezik nije manjinski jezik u Crnoj Gori, tako da se ne mogu isto tretirati televizije koje emituju program na manjinskim jezicima i na jeziku koji nije manjinski u Crnoj Gori. Odnos Ministarstva prema Srpskom nacionalnom savjetu Crne Gore je najbolje iskazan tokom 2015. godine, kada nije prihvaćen Amandman poslanika opozicije na Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama, kojim su se pozvali na Zakon o izboru odbornika i poslanika i predlogali da manjinski narodi koji čine više od 15% ukupne populacije nemaju pravo da formiraju nacionalne savjete. Prihvatanjem tog Amandmana uslovalo bi se gašenje Srpskog nacionalnog savjeta.

V.d. direktora Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Elmir Kurtagić ukazao je da ne postoji diskriminacija srpskih organizacija od strane Fonda. U 2018. godini sve srpske organizacije koje su ispunile formalno-pravne uslove konkursa za raspodjelu sredstava Fonda dobile su podršku. Problem se ogleda u tome što pojedine srpske organizacije nijesu ispunile formalno-pravne uslove konkursa, zbog čega njihovi projekti nijesu uzeti u obzir. U 2019. iz sredstava Fonda srpska nacionalna zajednica podržana je sa 32.525 eura. Komisija za vrednovanje projekata ne vrši odabir projekata na nacionalnoj osnovi, već na osnovu određenih kriterijuma. Ukoliko se postavi pitanje kompetencije članova Komisije koje bira Skupština Crne Gore onda bi se moglo postaviti i pitanje kompetencije onih koji su ih izabrali. Komisija i Upravni odbor, kao drugostepeni organ, u svom radu se pridržavaju zakonskih smjernica. Predstavnici svih manjinskih nacionalnih savjeta imaju svog člana u Upravnom odboru Fonda. U 2019. godini 112.343 eura je dodijeljeno romskoj zajednici, što iznosi 12% od ukupnih sredstava koje je Fond raspodijelio. Ovo je značajan porast s obzirom da se do 2019. godine romskoj zajednici dodjeljivalo godišnje 4-5% ukupnih sredstava. Od 2014. godine na zvaničnom vebsajtu Fonda svakodnevno se objavljuju podaci o realizaciji i evaluaciji projekata podržanih od strane Fonda, tako da je lako pronaći sve neophodne informacije. Saglasan je da Fond može i treba bolje da radi, ali i sada u svom radu poštuju zakonske odredbe.

Odbor je većinom glasova (sa pet glasova "za" i jednim glasom "protiv") podržao Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2019. godini sa Izvještajima o radu i finansijskom poslovanju, zajedno sa izvještajima nezavisnih revizora savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za 2019. godinu.

Nakon rasprave, Odbor je na osnovu čl. 69 i 162 Poslovnika Skupštine Crne Gore podnio Skupštini

IZVJEŠTAJ
O RAZMATRANJU IZVJEŠTAJA O RAZVOJU I ZAŠTITI PRAVA
MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA
U 2019. GODINI

Odbor za ljudska prava i slobode na 60. sjednici, kao nadležni odbor, razmotrio je Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2019. godini, koji je Skupštini Crne Gore podnijela Vlada Crne Gore shodno članu 38 Zakona o manjinskim pravima i slobodama.

Takođe, na istoj sjednici Odbor je razmotrio Izvještaje o radu i finansijskom poslovanju, zajedno sa izvještajima nezavisnih revizora savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih

zajednica za 2019. godinu, koje su Odboru za ljudska prava i slobode podnijeli predsjednici manjinskih savjeta u skladu sa članom 33a Zakona o manjinskim pravima i slobodama.

U uvodnim napomenama generalni direktor Direktorata za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava saopštio je:

- da su u Izvještaju, koji je Vlada Crne Gore usvojila 26. marta 2020. godine, sadržane najznačajnije aktivnosti državnih institucija koje imaju za cilj očuvanje, unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda u Crnoj Gori, sa posebnim osvrtom na oblasti kulture, informisanja, obrazovanja, zapošljavanja i učešća u javnom i političkom životu;

- da su kapaciteti Ministarstva za ljudska i manjinska prava ojačani u kvantitativnom i kvalitativnom smislu;

- da je u 2019. godini Ministarstvo u okviru sektorske analize dodijelilo sredstva u iznosu od oko 360.000 eura za 27 projekata nevladinih organizacija koje se bave zaštitom i unapređenjem manjinskih prava u cilju integracije manjina u crnogorsko društvo, kao i dodatnih 177.000 eura u okviru sektorske analize za Rome;

- da manjinski savjeti, shodno Zakonu, godišnje iz Budžeta Crne Gore dobijaju sredstva u iznosu od najmanje 0,05% tekućeg budžeta, a da su prethodne godine dobili po 100.000 eura;

- da je budžet Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava u 2019. godini iznosio oko 1.300.000 eura, a Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina oko 300.000 eura;

- da su izvještaji, ali i aktivnosti manjinskih savjeta bolji i kvalitetniji u odnosu na prethodni period i

- da Ministarstvo za ljudska i manjinska prava ostaje otvoreno za saradnju sa manjinskim savjetima po pitanju definisanja pravnog okvira koji se tiče uspostavljanja, pravnog položaja i rodnog balansa u skladu sa preporukama Savjetodavnog odbora za Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina Savjeta Evrope iz oktobra 2019. godine.

Nakon uvodnih napomena predstavnika predlagača i rasprave, Odbor je većinom glasova (sa pet glasova „za“ i jednim glasom „protiv“) podržao Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2019. godini sa Izvještajima o radu i finansijskom poslovanju, zajedno sa izvještajima nezavisnih revizora savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za 2019. godinu i odlučio da predloži Skupštini da, saglasno članu 162 stav 2 Poslovnika Skupštine, donese sledeći

ZAKLJUČAK

1. Prihvata se Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2019. godini.
2. Skupština Crne Gore pozdravlja kontinuirane višegodišnje aktivnosti Vlade Crne Gore, realizovane u saradnji sa Fondom za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, Centrom za očuvanje i razvoj kulture manjina i manjinskim nacionalnim savjetima, koje doprinose konstantnom unapređenju položaja manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori, kao multietničkoj, multikulturalnoj i multikonfesionalnoj državi.
3. Skupština konstatuje da država Crna Gora svake godine izdvaja značajna finansijska sredstva za unapređenje položaja manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i jačanje institucija koje se bave zaštitom njihovih prava, pa je u 2019. godini obezbijeđeno 600.000 eura za šest manjinskih savjeta, oko 1.300.000 eura za Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, oko 300.000 eura za Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina i oko 2.786.000 eura Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, koje je u okviru sektorskih analiza za projekte nevladinih organizacija koje se bave unapređenjem manjinskih prava opredijelilo oko 360.000 eura i za nevladine organizacije koje se bave unapređenjem položaja romske i egipćanske populacije oko 177.000 eura.

4. Polazeći od važnosti i obima poslova koji su u nadležnosti Ministarstva za ljudska i manjinska prava, brojnih obaveza u procesu pristupnih pregovora Crne Gore i Evropske unije, posebno u Poglavlju 23 “Pravosuđe i temeljna prava”, kao i od nepopunjenosti kapaciteta utvrđenih Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, Skupština ocjenjuje da je, i pored već preduzetih aktivnosti, u narednom periodu neophodno uložiti dodatne napore na jačanju administrativnih kapaciteta Ministarstva, sa posebnim akcentom na obuke iz oblasti međunarodnih standarda u zaštiti ljudskih prava i sloboda.
5. I pored vidljivog napretka u svim oblastima koje se tiču romske i egipćanske populacije postignutog djelovanjem nadležnih državnih organa u saradnji sa organima lokalne samouprave, Romskim savjetom i civilnim sektorom, Skupština ocjenjuje da su romska i egipćanska zajednica i dalje među najugoženijim zajednicama u Crnoj Gori.
Stoga, Skupština zaključuje da u narednom periodu treba obezbijediti veća finansijska sredstva, bolju koordinaciju aktivnosti u cilju njihove pune ravnopravnosti i integracije u društvo i poziva nadležne organe Crne Gore da nastave s aktivnostima na realizaciji obaveza preuzetih Deklaracijom partnera Zapadnog Balkana o integraciji Roma u sklopu proširenja Evropske unije, potpisanom u Poznanju u julu 2019.
Takođe, Skupština poziva nadležne institucije da se fokusiraju na rješavanje statusa i pružanje podrške domicilnom romskom stanovništvu, sa posebnim akcentom na njihovo stambeno zbrinjavanje, što je i dalje jedan od izazova.
6. Skupština ocjenjuje da je neophodno uložiti veće napore na efikasnijem sprovođenju Ustavnih i zakonskih normi kako bi se obezbijedilo djelotvorno učešće i autentična zastupljenost pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u političkom i javnom životu Crne Gore i dosljedno sprovele garancije o njihovoj srazmjernoj zastupljenosti.
7. Imajući u vidu da je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u saradnji sa Upravom za kadrove u 2019. godini sprovelo Istraživanje o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama čiji je osnivač Glavni grad, Prijestonica ili Opština, a u 2018. Istraživanje o zastupljenosti pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima, organima državne uprave, organima lokalnih uprava, sudovima i Državnom tužilaštvu, Skupština Crne Gore poziva Vladu Crne Gore da, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore, dostavi Odboru za ljudska prava i slobode informacije o rezultatima navedenih istraživanja, kako bi se, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, Odbor upoznao sa konkretnim stanjem u ovoj oblasti.
8. Skupština preporučuje Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i Upravi za kadrove da nastave da prate zastupljenost manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u javnim službama, organima državne vlasti i organima lokalne samouprave i ohrabruje državne službenike i namještenike da se slobodno nacionalno izjašnjavaju radi sprovođenja Ustavnog načela o srazmjernoj zastupljenosti.
9. Iako su, po ocjeni predstavnika Ministarstva za ljudska i manjinska prava, rad i izvještavanje savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica unaprijeđeni, Skupština smatra da je potrebno unaprijediti nadzornu ulogu Ministarstva nad radom i finansijskim poslovanjem manjinskih savjeta i poziva Ministarstvo da isprati realizaciju preporuka datih manjinskim savjetima u Mišljenju Ministarstva o izvještajima o radu sa izvještajima o finansijskom poslovanju manjinskih savjeta za 2019. godinu.
10. Skupština pozdravlja spremnost i otvorenost Ministarstva za ljudska i manjinska prava za saradnju sa manjinskim nacionalnim savjetima po pitanju definisanja pravnog okvira koji se tiče njihovog uspostavljanja, pravnog položaja i rodnog balansa u skladu sa preporukama

Savjetodavnog odbora za Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina Savjeta Evrope iz oktobra 2019.

11. Skupština će Zaključak dostaviti Vladi Crne Gore, Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, savjetima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, Kancelariji za evropske integracije i Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori.

Za izvjestioca Odbora na sjednici Skupštine određen je poslanik Mirsad Murić, član Odbora.

Odbor za ljudska prava i slobode većinom glasova (sa pet glasova „za“ i jednim glasom "protiv") podržao Izvještaj o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2019. godinu.

Nakon rasprave, Odbor je na osnovu čl. 69 i 162 Poslovnika Skupštine Crne Gore podnio Skupštini

IZVJEŠTAJ O RAZMATRANJU IZVJEŠTAJA O RADU FONDA ZA ZAŠTITU I OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA ZA 2019. GODINU

Odbor za ljudska prava i slobode na 60. sjednici, održanoj 16. juna 2020. godine, kao nadležni odbor, razmotrio je Izvještaj o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2019. godinu, koji je Skupštini Crne Gore podnio Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava.

U uvodnim napomenama v.d. direktora Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava saopštio je:

- da su od 2017. godine kada je usvojen Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama donijete četiri odluke o raspodjeli sredstava Fonda: u decembru 2018. izvršena je raspodjela sredstava u iznosu od 755.293 eura za 97 projekata, u 2019. godini su izvršene dvije raspodjele od ukupno 984.847 eura za 189 projekata, a u 2020. donesena je odluka o raspodjeli 1.128.315,60 eura za finansiranje 196 projekata;

- da je u skladu sa članom 36đ Zakona o manjinskim pravima i slobodama stručnoj službi Fonda obezbijeđeno usavršavanje za monitoring i evaluaciju projekata;

- da su nakon završetka obuke službenici počeli primjenu nove metodologije za evaluaciju projekata, po kojoj projektima daju ocjene od 1-5, a prilikom ocjenjivanja projekata uzimaju u obzir stepen uspješnosti realizacije projekata, ocjenu narativnog izvještaja, stepen validnosti dokumentacije, kao i to u kojoj mjeri su ispoštovane odredbe ugovora koje korisnici sredstava potpisuju sa Fondom;

- da su u Izvještaju o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2019. godinu prikazani konkretni proizvodi nastali realizacijom projekata podržanih u 2018, kao i u 2019. godini do momenta podnošenja Izvještaja;

- što se tiče stepena uspješnosti realizacije projekata podržanih u 2018, od 97 projekata do sada je realizovano 70. Situacija prouzrokovana pandemijom virusa COVID-19 uticala je na rad Fonda i na odlaganje realizacije projekata, pa je iz 2018. godine do sada odloženo 26 projekata, a jedna korisnica je odustala od realizacije projekta i sredstva u iznosu od 7.000 eura vratila u Budžet;

- zbog negativne ocjene date od strane stručne službe Fonda, obustavljena je uplata preostalih sredstava za tri projekta iz prve raspodjele u 2019. godini u ukupnom iznosu od 6.220 eura i ta sredstva su vraćena u budžet Crne Gore. Još uvijek nije počela realizacija značajnog broja projekata iz druge raspodjele u 2019. godini iz razloga što je nedugo poslije Odluke o raspodjeli sredstava, koja je donesena krajem novembra 2019. uslijedila pandemija izazvana virusom COVID-19.

Nakon uvodnih napomena predstavnika predlagača i rasprave Odbor je većinom glasova (sa pet glasova „za“ i jednim glasom „protiv“) podržao Izvještaj o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2019. godinu i odlučio da predloži Skupštini da, saglasno članu 162 stav 2 Poslovnika Skupštine, donese sledeći

ZAKLJUČAK

1. Prihvata se Izvještaj o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2019. godinu.
2. Skupština Crne Gore ocjenjuje da Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava od svog osnivanja značajno doprinosi očuvanju i razvoju nacionalnih, etničkih, kulturnih, vjerskih i jezičkih posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.
3. Skupština Crne Gore ocjenjuje da je primjena Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama, donesenog 2017. godine, kojim je, između ostalog, reformisan rad Fonda u cilju sprečavanja objektivno mogućeg konflikta interesa i uvedena dvostepenost u odlučivanje o projektima, doprinijela sprovođenju kvalitetnijih raspodjela sredstava Fonda koje su realizovane u decembru 2018. kada je izvršena raspodjela 755.293 eura za 97 projekata, u 2019. kada su izvršene dvije raspodjele od ukupno 984.847 eura za 189 projekata i u 2020. godini kada je donesena odluka o raspodjeli 1.128.315,60 eura za finansiranje 196 projekata.
O vidljivom napretku i transparentnosti raspodjele sredstava Fonda svjedoče informacije da se na vebsajtu Fonda objavljuju svi neophodni podaci i da postoje jasne, razrađene procedure i pravila čime se smanjuje mogućnost zloupotrebe.
4. Skupština pozdravlja aktivnosti Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava preduzete na monitoringu i evaluaciji projekata koje zaposleni u stručnoj službi Fonda, kojima je shodno članu 36đ Zakona o manjinskim pravima i slobodama obezbijedena obuka, sprovode u skladu sa novom metodologijom za evaluaciju projekata kojom na osnovu stepena uspješnosti realizacije projekata, ocjene narativnog izvještaja, stepena validnosti dokumentacije i podatka u kojoj mjeri su ispoštovane odredbe ugovora potpisanih sa Fondom projektima daju ocjene od 1 do 5.
5. Poštujući Zaključak Skupštine donesen prilikom razmatranja Izvještaja o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2018. godinu, Fond je u Izvještaju o radu za 2019. godinu informisao o realizaciji, monitoringu i evaluaciji projekata podržanih u 2018. godini. Od 97 projekata do momenta podnošenja Izvještaja Skupštini bilo je realizovano 69, a u međuvremenu je realizovan još jedan projekat, 26 je odloženo, a jedna korisnica je odustala od realizacije projekta i sredstva u iznosu od 7.000 eura vratila u Budžet.
Takođe, u Izvještaju o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2019. godinu prikazani su konkretni proizvodi i događaji nastali realizacijom projekata podržanih u 2018, kao i u 2019. godini do dana podnošenja Izvještaja, koji doprinose stvaranju novih vrijednosti u svim oblastima društvenog života značajnim za zaštitu manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.
6. Skupština pozdravlja informaciju da je raspodjelom sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava u 2019. godini podržano čak 86 multinacionalnih projekata u iznosu od 436.687 eura, što je za pohvalu imajući u vidu važnost multinacionalnih projekata i njihov doprinos razvoju multikulturalnosti i multietničnosti društva, kao i stvaranju kohezije različitih nacionalnih manjina i smanjenju etničke distance u Crnoj Gori.
Takođe, za pohvalu je informacija da je u 2019. godini romskoj zajednici za 15 projekata dodijeljeno 112.343 eura, što iznosi 12% od ukupnih sredstava koja je Fond raspodijelio i predstavlja značajan porast, jer se do 2019. godine romskoj zajednici godišnje dodjeljivalo 4- 5% ukupnih sredstava.

S druge strane, imajući u vidu da je u 2019. godini od 189 projekata podržanih od strane Fonda, čak 147 projekata fizičkih lica, Skupština smatra da fizička lica, koja u skladu sa Zakonom o manjinskim pravima i slobodama imaju pravo učešća na javnom konkursu za raspodjelu sredstava Fonda projektima, teže mogu opravdati održivost samih projekata.

7. I pored vidljivog napretka u monitoringu i evaluaciji projekata podržanih od strane Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Skupština ukazuje na važnost daljeg unapređenja kvaliteta ovih postupaka i potrebu jačanja kadrovskih kapaciteta i poziva Fond da o istom informiše Skupštinu u Izvještaju o radu za 2020. godinu.
8. Skupština će Zaključak dostaviti Fondu za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, savjetima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, Kancelariji za evropske integracije i Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori.

Za izvjestioca Odbora na sjednici Skupštine određena je poslanica Žana Filipović, članica Odbora.

TREĆA TAČKA- PRELAZNI AKCIONI PLAN ZA SPROVOĐENJE STRATEGIJE ZA SOCIJALNU INKLUZIJU ROMA I EGIPĆANA U CRNOJ GORI 2016-2020, ZA 2020. GODINU, S IZVJEŠTAJEM O REALIZACIJI AKCIONOG PLANA ZA 2019. GODINU

Uvodne napomene o Prelaznom akcionom planu za sprovođenje Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020, za 2020. godinu, s Izvještajem o realizaciji Akcionog plana za 2019. godinu dao je generalni direktor Direktorata za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava Leon Gjokaj navodeći da je romska zajednica najugroženija etnička zajednica u Crnoj Gori, pa je u cilju njene potpune integracije u društvo potrebno izdvojiti više sredstava. Za dosadašnji uspjeh i pomake u ovoj oblasti nijesu zaslužni samo Vlada Crne Gore i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, već i Romski savjet, romski civilni sektor i partnerske organizacije. Zahvaljujući Regionalnom savjetu za saradnju i Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, odnosno partnerima koji su uključeni u praćenje implementacije Strategije i akcionih planova, ovo je možda i najbolje praćena Strategija na nivou države. U prilog tome svjedoči održavanje redovnih kvartalnih sastanaka, postojanje neposredne i direktne komunikacije i to što Ministarstvo, uz pomoć partnera, radi na jačanju kapaciteta članova Komisije za praćenje implementacije Strategije.

U narednom periodu veću pažnju treba posvetiti rješavanju položaja domicilnog romskog stanovništva, prvenstveno po pitanju stanovanja na šta obavezuje i Deklaracija partnera Zapadnog Balkana o integraciji Roma u sklopu proširenja Evropske unije, potpisana u Poznanju u julu 2019. U oblasti obrazovanja evidentan je napredak. Međutim, Crna Gora je Deklaracijom obavezana da poveća stopu uključivanja romske populacije i njihovog završavanja osnovnog obrazovanja na najmanje 90% i stopu uključivanja i završavanja srednjoškolskog obrazovanja na najmanje 50% od ukupnog broja maloljetnih lica Roma i Egipćana. Radi ostvarenja navedenih ciljeva Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, u saradnji sa Ministarstvom prosvjete i civilnim sektorom, radi na organizovanju kampanja upisa romske djece u predškolsko obrazovanje i prvi razred osnovne škole. Iako je angažovan 21 medijator u oblasti obrazovanja, potrebno je raditi na rješavanju njihovog statusa, jer su isti neophodni Crnoj Gori i biće potrebni još dugo vremena. Nije dovoljno da pripadnici romske

populacije samo završavaju osnovne i srednje škole, već njihov uspjeh i znanje treba da odgovaraju stepenu znanja koje imaju njihovi vršnjaci.

U oblasti zdravstvene zaštite Crna Gora u manjoj ili većoj mjeri već zadovoljava uslov postavljen Deklaracijom partnera Zapadnog Balkana o integraciji Roma u sklopu proširenja Evropske unije. Istraživanje CEDEM-a iz 2018. godine pokazuje da preko 95% domicilne romske populacije ima zdravstveno osiguranje i posjeduje zdravstvenu knjižicu, odnosno da preko 75% romske populacije ima regulisan status u Crnoj Gori. Pored toga, svim pripadnicima romske populacije, bez obzira na status, uredno se pružaju sve usluge zdravstvene zaštite koje se finansiraju iz budžeta Crne Gore. Troje pripadnika romske i egipćanske populacije je zaposleno u zdravstvu u svojstvu zdravstvenih saradnika. Veliki broj nezaposlenih Roma i Egipćana nema nikakvu kvalifikaciju, ali ohrabruje to što za razliku od drugih zemalja regiona, Crna Gora nema nezaposlenih visokoškolaca pripadnika romske populacije i takvo stanje treba zadržati i u narednom periodu.

Primijetan je mali broj Roma u srednjim školama i na univerzitetima zbog čega svi zajedno treba da rade na unapređenju stanja. Ove godine će svim polumaturantima i maturantima, pripadnicima romske populacije biti obezbijedena sredstva za učešće na polumaturskoj i maturskoj večeri, a ukoliko u skladu sa epidemiološkom situacijom bude moguće organizovanje ekskurzija, obezbijediće se i ta sredstva.

Gjokaj je ocijenio da je od 2014. godine svijest ljudi po pitanju odnosa prema romskoj populaciji značajno promijenjena i danas se mnogo otvorenije govori o problemima vezanim za maloljetne brakove, nasilje u porodici i dječje prosjačenje.

Pozvao je lokalne samouprave da rade na poboljšanju uslova stanovanja romske populacije i omogućavanja, u skladu sa zakonskim uslovima, zapošljavanja pripadnika romske i egipćanske populacije. Da bi se neko obrazovao potrebno je da ima mjesto stanovanja i elementarne uslove za život, učenje i zaposlenje. Takođe, potrebno je raditi na legalizaciji zapošljavanja i poslova iz tzv. "sive zone", kojima se većinski bave pripadnici romske populacije, a prvenstveno je riječ o poslovima sakupljanja sekundarnih sirovina i zanatima. Zaključio je da se ne može govoriti o potpunoj integrisanosti društva ako postoji jedna zajednica koja još uvijek nije u potpunosti integrisana.

U raspravi je učestvovao Samir Jaha, izvršni direktor NVO "Mladi Romi". Izjavio je da je važno da se nova strategija za Rome čije donošenje predstoji usaglasi sa odredbama Deklaracije partnera Zapadnog Balkana o integraciji Roma u sklopu proširenja Evropske unije. U okviru Romske integracije 2020, koja predstavlja nastavak Romske dekade definisane su ključne oblasti za poboljšanje položaja Roma. Odredbom Deklaracije iz Poznanja predviđeno je da Romi budu zaposleni u javnom sektoru shodno procentualnoj zastupljenosti u opštoj populaciji. Prema njegovim saznanjima, u Crnoj Gori ima oko 6.200 Roma i 2.050 Egipćana, što znači da bi u državnoj administraciji trebalo zaposliti oko 80 ljudi. Trenutna situacija je takva da se broj zaposlenih Roma i Egipćana u javnom sektoru može prebrojati "na prstima jedne ruke". Na Zavodu za zapošljavanje tokom 2019. godine bilo je prijavljeno oko 800 pripadnika romske populacije. Postignut je značajan napredak za raseljenu i interno raseljenu romsku populaciju po pitanju rješavanja njihovih stambenih potreba. Međutim, izostala je podrška za domicilnu romsku populaciju. Na području Primorja (od Herceg Novog do Ulcinja) postoje 192 porodice koje su u riziku od iseljenja zbog toga što se njihova naselja nalaze na privatnom ili državnom vlasništvu koja su atraktivna investitorima za izgradnju objekata. Narednim akcionim planom posebnu pažnju treba posvetiti legalizaciji ovakvih naselja ukoliko je to moguće, posebno u Podgorici, Bijelom Polju i Nikšiću. Prema njegovim podacima, oko 4.000.000 eura izdvojeno je za realizaciju podprojekta „Izgradnja 94 stambene jedinice u opštini Berane“, ali su među korisnicima ovih stanova samo dvije romske/egipćanske porodice. Postignut je napredak u povećanju zastupljenosti romske djece u obrazovanju. Međutim, rezultati njihovog uspjeha u školi su

zabrinjavajući: od 122 učenika završnih razreda (osmog i devetog) nema nijedan učenik sa odličnim uspjehom, jedan učenik je vrlodobar, 33 ima dobar uspjeh, a 88 učenika je sa dovoljnim uspjehom. Njihov ukupan zajednički prosjek iznosi 2,23 što je veoma problematično. Kroz Program mentorske podrške za učenike osnovne i srednje škole iz romske populacije „Povećanje pristupa i učešća romskih učenika u srednjem obrazovanju i prelasku na tržište rada”, čiji je organizator NVO "Mladi Romi", 43 nastavnika redovno prate uspjeh 115 učenika. Nakon dvije godine kontinuiranog rada rezultati su evidentni. Tokom 2020. biće 40 srednjoškolaca koji će završiti srednju školu, što je povećanje od 50% u odnosu na 2019. Ovih 40 srednjoškolaca bi trebalo uključiti u obuke za medijatore (saradnike) u obrazovanju, zbog toga što saradnici angažovani na medijaciji većinom ne govore romski jezik – od 21 saradnika svega sedam govori romski jezik. Dobra je praksa što se ovih sedam saradnika plaćaju iz budžeta Ministarstva prosvjete. Međutim, tri saradnika u oblasti zapošljavanja se još uvijek finansiraju iz sredstava međunarodnih fondova, te bi dobro bilo da i njihovo finansiranje preuzme država. Iskazao je nezadovoljstvo što saradnici u zdravstvu u Beranama i Nikšiću nijesu finansirani iz sredstava budžeta Crne Gore, kao i time što je nekoliko puta objavljivao konkurs u Beranama na koji se niko nije prijavio, dok u Nikšiću još uvijek nije objavljen konkurs, iako u tom gradu ima potencijalnih kandidata za ovaj posao.

Nakon rasprave, jednoglasno (sa 6 glasova "za") je odlučeno da Odbor sačini Izvještaj sa zaključkom koji će dostaviti Kolegijumu Predsjednika Skupštine, na upoznavanje i nadležnim institucijama, na realizaciju.

Povodom razmatranja Prelaznog akcionog plana za sprovođenje Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020, za 2020. godinu, s Izvještajem o realizaciji Akcionog plana za 2019. godinu, Odbor za ljudska prava i slobode sa 60. sjednice, održane 16. juna 2020. godine, podnosi

IZVJEŠTAJ O RAZMATRANJU PRELAZNOG AKCIONOG PLANA ZA SPROVOĐENJE STRATEGIJE ZA SOCIJALNU INKLUZIJU ROMA I EGIPĆANA U CRNOJ GORI 2016-2020, ZA 2020. GODINU, S IZVJEŠTAJEM O REALIZACIJI AKCIONOG PLANA ZA 2019. GODINU

Odbor za ljudska prava i slobode je u okviru kontrolne uloge Parlamenta, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore, na 60. sjednici, održanoj 16. juna 2020. godine razmotrio Prelazni akcioni plan za sprovođenje Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020, za 2020. godinu, s Izvještajem o realizaciji Akcionog plana za 2019. godinu.

Polazeći od navoda u Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori za 2019. godinu: „U oblasti **prava manjina** ostvaren je mali napredak. Zakon o pravima manjina iz 2017. godine tek treba da se implementira, uprkos postojanju podzakonskih akata. U skladu sa tim zakonom, Crna Gora treba da otkloni rizik od konflikta interesa u procesu opredjeljivanja sredstava manjinama. Skupština je u procesu imenovanja članova u nezavisnu komisiju za ocjenu projekata koji se finansiraju iz Fonda za manjine. Međutim, postoje bojazni vezane za to da li neki od predloženih kandidata ispunjavaju uslove. Etnički disagregirani podaci se ne prikupljaju sistematično u Crnoj Gori. U aprilu 2019. godine Vlada je osudila etnički motivisani napad na jednog pripadnika hrvatske nacionalne manjine.

Uprkos određenom napretku, naročito u oblastima pristupa zdravstvenoj zaštiti i stanovanju interno raseljenih lica, Romi i Egipćani, naročito domicilni, i dalje su suočeni sa ograničenim pristupom mogućnostima u različitim oblastima života, a žene su izložene dvostrukoj diskriminaciji. Budžet za period 2016-2020. godine za Strategiju za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana i dalje je nedovoljan da se postignu ciljevi Strategije. Gotovo svi marginalizovani Romi i Egipćani u Crnoj Gori (94%) suočavaju se sa ozbiljnom materijalnom deprivacijom, dok je taj broj kod neromskog stanovništva koji živi u blizini 49%.

Došlo je do porasta u upisu romskih i egipćanskih učenika u predškolsko obrazovanje i obavezno obrazovanje, ali nije porasla i stopa završavanja tih nivoa obrazovanja. I stopa upisa (62%) i stopa završetka obrazovanja (34%) ostaju najniže na Zapadnom Balkanu. Implementirano je niz pozitivnih mjera, naročito postavljenje romskih medijatora u obrazovanju, sa 18 angažovanih medijatora od školske godine 2018/19. Sistem za utvrđivanje rizika od ranog odustajanja od obrazovanja postoji i usvojen je protokol za prevenciju i djelovanje u slučaju ranog odustajanja od školovanja. Nedovoljna se pažnja posvećuje obrazovanju odraslih. Uprkos aktivnim mjerama zapošljavanja, stopa zaposlenosti među marginalizovanim Romima i Egipćanima bila je samo 15% tokom 2017. godine, dok je kod neromske populacije koja živi u blizini stopa zaposlenosti bila 38%. Neformalno zapošljavanje i dalje je veliko i u poređenju sa podacima iz 2011. godine vidi se negativan trend. Velika većina marginalizovanih Roma i Egipćana ima zdravstveno osiguranje, iako je došlo do povećanja jaza u odnosu na neromska naselja. Tri romska zdravstvena medijatora zaposlena su u državnim domovima zdravlja.

Neki Romi i Egipćani korisnici su stambenih rješenja kroz Regionalni stambeni program i program za trajno rješavanje pitanja za stanovnike kampa na Koniku. Međutim, i dalje ostaje jaz kada se napravi poređenje sa neromskim naseljima po pitanju pretrpanosti i pristupa javnim servisima. Vlasti treba dinamično i pozitivno da riješe poboljšanje stambenih uslova za domicilne Rome i Egipćane, rješavajući u isto vrijeme rizik prisilnog iseljenja i pomažući im i dalje u procesu legalizacije. Posjedovanje dokumentacije o civilnom statusu među marginalizovanim Romima i Egipćanima je u porastu i sada ih oko 96% posjeduje izvod iz matične knjige rođenih, a 83% starijih od 16 godina imaju i nacionalnu ličnu kartu. Nedostaju sistemska rješenja i institucionalni odgovor na rizike od dječjeg prosjačenja i ranih brakova među romskom djecom.” (str. 31 i 32 Previda Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2019. godinu),

Odbor je razmatranjem Prelaznog akcionog plana za sprovođenje Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020, za 2020. godinu, s Izvještajem o realizaciji Akcionog plana za 2019. godinu, **realizovao dvanaestu aktivnost**, utvrđenu Planom aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2020. godinu.

Uvodno obrazloženje Prelaznog akcionog plana za sprovođenje Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020, za 2020. godinu, s Izvještajem o realizaciji Akcionog plana za 2019. godinu dao je generalni direktor Direktorata za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava Leon Gjokaj.

Informisao je o sledećem:

- romska zajednica je najugroženija etnička zajednica u Crnoj Gori, pa je u cilju njene potpune integracije u društvo potrebno izdvojiti više sredstava;
- za dosadašnji uspjeh u ovoj oblasti nijesu zaslužni samo Vlada Crne Gore i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, već i Romski savjet, romski civilni sektor i partnerske organizacije;
- još uvijek mali broj Roma pohađa srednje škole i univerzitete;
- u Crnoj Gori na evidenciji Zavoda za zapošljavanje nema visokoškolaca pripadnika romske populacije;
- Crna Gora uglavnom zadovoljava uslove koji se tiču zdravstvene zaštite, postavljene Deklaracijom partnera Zapadnog Balkana o integraciji Roma u sklopu proširenja Evropske unije, potpisanom u Poznanju u julu 2019;
- istraživanje CEDEM-a iz 2018. godine pokazuje da preko 95% domicilne romske populacije ima zdravstveno osiguranje i posjeduje zdravstvenu knjižicu, odnosno da preko 75% romske populacije ima regulisan status u Crnoj Gori, kao i da se svim pripadnicima romske populacije, bez obzira na status, uredno pružaju sve usluge zdravstvene zaštite koje se finansiraju iz budžeta Crne Gore;
- lokalne samouprave treba da poboljšaju uslove stanovanja romske populacije i, u skladu sa zakonskim uslovima, doprinesu njihovom većem zapošljavanju;
- potrebno je raditi na legalizaciji zapošljavanja i poslova iz "sive zone", prvenstveno onih koji se odnose na sakupljanje sekundarnih sirovina i zanate;
- veću pažnju treba posvetiti rješavanju položaja domicilnog romskog stanovništva na šta obavezuje i Deklaracija partnera Zapadnog Balkana o integraciji Roma u sklopu proširenja Evropske unije, potpisana u Poznanju u julu 2019;

Tokom diskusije, izvršni direktor NVO "Mladi Romi" Samir Jaha je saopštio:

- da je važno da se nova strategija za Rome čije donošenje predstoji usaglasi sa odredbama Deklaracije partnera Zapadnog Balkana o integraciji Roma u sklopu proširenja Evropske unije kojom je predviđeno da Romi budu zaposleni u javnom sektoru sa procentualnom zastupljenošću proporcionalnoj zastupljenosti Roma u opštoj populaciji, što znači da bi u državnoj administraciji u Crnoj Gori trebalo da radi oko 80 pripadnika romske populacije;

- da je postignut napredak u vidu ukupnog povećanja zastupljenosti romske djece u obrazovanju, ali rezultati njihovog uspjeha u školi su zabrinjavajući: od 122 učenika završnih razreda (osmog i devetog) nijedan učenik nema odličan uspjeh, jedan učenik je vrlo dobar, 33 ima dobar uspjeh, 88 učenika je sa dovoljnim uspjehom, a njihov ukupan zajednički prosjek iznosi 2,23;

- da je oko 4.000.000 eura izdvojeno za realizaciju podprojekta „Izgradnja 94 stambene jedinice u opštini Berane“, ali su među korisnicima ovih stanova samo dvije romske/egipćanske porodice;

- da na području Primorja (od Herceg Novog do Ulcinja) postoje 192 porodice koje su u riziku od iseljavanja, pa u narednom akcionom planu pažnju treba posvetiti mjerama legalizacije ovakvih naselja tamo gdje je to moguće, a posebno u Podgorici, Bijelom Polju i Nikšiću;

- da bi 40 srednjoškolaca, pripadnike romske i egipćanske populacije koji će završiti srednju školu u 2020. godini, trebalo uključiti u obuke za medijatore u obrazovanju, zbog toga što u Crnoj Gori od 21 saradnika angažovanog na medijaciji svega sedam govori romski jezik;

- da bi saradnike u oblasti zapošljavanja i zdravstva trebalo finansirati iz budžeta Crne Gore, kao što se finansiraju saradnici u oblasti obrazovanja.

Povodom razmatranja Prelaznog akcionog plana za sprovođenje Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020, za 2020. godinu, s Izvještajem o realizaciji Akcionog plana za 2019. godinu, Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno (sa šest glasova “za”) donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Odbor za ljudska prava i slobode pozdravlja brojne i kontinuirane aktivnosti koje nadležni državni organi, u saradnji sa organima lokalne samouprave, Romskim savjetom i civilnim sektorom preduzimaju u oblasti obrazovanja, stanovanja, zdravstvene zaštite, zapošljavanja, pravnog statusa, socijalnog statusa i porodične zaštite, identiteta i informisanja pripadnika romske i egipćanske populacije, što doprinosi vidljivom i mjerljivom napretku u položaju Roma i Egipćana u Crnoj Gori. Međutim, Odbor konstatuje da je romska i egipćanska zajednica i dalje među najjugoženijim zajednicama u Crnoj Gori, zbog čega u narednom periodu treba obezbijediti veća finansijska sredstva i bolju koordinaciju aktivnosti u cilju njihove pune ravnopravnosti i integracije u društvo.
2. Odbor pozdravlja visok stepen realizacije Akcionog plana za implementaciju Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori za 2019. godinu u kojem je 87,02% planiranih aktivnosti realizovano, 7,79% djelimično realizovano i 5,19% aktivnosti nije realizovano. Imajući u vidu da se samo saradnjom i podrškom svih institucija sistema mogu riješiti kompleksni problemi, kao što je socijalna isključenost i siromaštvo marginalizovanih društvenih grupa Odbor ohrabruje nadležne organe da u saradnji sa lokalnim samoupravama i partnerskim nevladinim organizacijama nastave ovakvu praksu i u budućnosti.
3. U obrazovanju romske i egipćanske populacije Odbor pozdravlja ostvareni napredak, o čemu svjedoče podaci da je u školskoj 2019/20. predškolsko vaspitanje i obrazovanje pohađalo 208 djece romske i egipćanske populacije, osnovnu školu 1.821 učenik romske i egipćanske populacije, a broj srednjoškolaca iz ove populacije iznosio je 142, dok je na fakultetima upisano 27 studenata RE populacije. Za pohvalu je višegodišnja

implementacija programa stipendiranja Roma i Egipćana po kojem srednjoškolci dobijaju mjesečne stipendije od 60 eura, a studenti 150 eura. Takođe, Odbor smatra značajnim što je u školskoj 2019/2020. u osnovnim školama u Podgorici, Nikšiću, Beranama, Ulcinju, Herceg Novom i Tivtu angažovan 21 medijator u obrazovanju koji se finansiraju iz budžeta Crne Gore.

4. S obzirom da je kvalitetno obrazovanje uslov za svaku vrstu društvene uključenosti, a da je kvalitet obrazovanja Roma i Egipćana i dalje upitan, Odbor ocjenjuje da je neophodno uložiti dodatne napore na angažovanju medijatora i razvoju programa tutorskih i mentorskih časova.
Takođe, Odbor ohrabruje nadležne organe da preduzmu aktivnosti usmjerene ka povećanju stope uključivanja romske populacije i njihovog završavanja osnovnog obrazovanja na najmanje 90% i stope uključivanja i završavanja srednješkolškog obrazovanja na najmanje 50% od ukupnog broja maloljetnih lica, na šta se Crna Gora obavezala potpisivanjem Deklaracije partnera Zapadnog Balkana o integraciji Roma u sklopu proširenja Evropske unije u Poznanju u julu 2019.
5. Odbor pohvaljuje kontinuirane višegodišnje aktivnosti preduzete u zdravstvenoj zaštiti pripadnika romske i egipćanske populacije koje uključuju preventivne preglede, imunizaciju djece i edukativne radionice koje doprinose jačanju svijesti o potrebi čuvanja zdravlja. Zaključno sa 2019. godinom u oblasti zdravstvene zaštite stalno su zaposlena tri saradnika u socijalnoj inkluziji Roma i Egipćana u Domu zdravlja Podgorica, a za još dva raspisivan je oglas za zasnivanje stalnog radnog odnosa u Domu zdravlja Berane i Domu zdravlja Nikšić.
Odbor naglašava da Crna Gora u oblasti zdravstvene zaštite u manjoj ili većoj mjeri već zadovoljava uslov postavljen Deklaracijom partnera Zapadnog Balkana o integraciji Roma u sklopu proširenja Evropske unije, jer preko 95% domicilne romske populacije ima zdravstveno osiguranje i posjeduje zdravstvenu knjižicu, odnosno preko 75% romske populacije ima regulisan status u Crnoj Gori, a svima se, bez obzira na status, uredno pružaju sve usluge zdravstvene zaštite koje se finansiraju iz budžeta Crne Gore.
6. Imajući u vidu da većina nezaposlenih Roma i Egipćana koji su na evidenciji Zavoda za zapošljavanje nema kvalifikaciju, što otežava mogućnost njihovog zaposlenja, Odbor preporučuje intenziviranje javnih kampanja usmjerenih na promociju važnosti obrazovanja. S obzirom da proteklih godina nije bilo pripadnika romske i egipćanske populacije sa evidencije nezaposlenih lica uključenih u programe samozapošljavanja, Odbor smatra neophodnim sprovođenje analize uzroka koji onemogućavaju ovu populaciju da koristi samozapošljavanje, kao i potrebe eventualnog prilagođavanja mjere navedenoj ciljnoj grupi.
Odbor poziva nadležne institucije da ulože napore ka legalizaciji zapošljavanja na poslovima kojima se većinski bave pripadnici romske populacije, a koji su iz tzv. "sive zone" koja se prvenstveno odnosi na poslove sakupljanja sekundarnih sirovina i zanate.
Takođe, Odbor poziva državne organe i lokalne samouprave da, u skladu sa zakonom, doprinesu povećanju stope zaposlenosti Roma u javnom sektoru sa procentualnom zastupljenošću koja je proporcionalna zastupljenosti Roma u opštoj populaciji, što je proklamovano i u Deklaraciji potpisanoj u Poznanju u julu 2019.
7. Uprkos ograničenom napretku u oblasti zapošljavanja pripadnika romske i egipćanske populacije, ohrabruje podatak da nijedan pripadnik ove populacije sa visokom stručnom spremom nije na evidenciji Zavoda za zapošljavanje Crne Gore.
8. I pored toga što je Crna Gora preduzela brojne aktivnosti na rješavanju pravnog statusa reseljenih i interno-raseljenih lica, o čemu svjedoče podaci da je u periodu od 7. novembra 2009. do 1. juna 2020. podneseno 15.247 zahtjeva za odobrenje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine, od čega je 15.080 zahtjeva riješeno, dok

je po 167 zahtjeva, odnosno oko 1,1% od ukupnog broja postupak u toku, i dalje postoje slučajevi iz romske i egipćanske populacije koji ne posjeduju lična dokumenta i nemaju riješen pravni status, pa u narednom periodu treba nastaviti aktivnosti na rješavanju njihovog statusa.

9. Odbor poziva nadležne institucije da se fokusiraju na rješavanje statusa i pružanje podrške domicilnom romskom stanovništvu, sa posebnim akcentom na njihovo stambeno zbrinjavanje, što je i dalje jedan od izazova. Posebnu pažnju treba posvetiti romskom stanovništvu na području Primorja (od Herceg Novog do Ulcinja) u kojem, prema podacima NVO „Mladi Romi“ postoje 192 porodice koje su u riziku od iseljenja jer se njihova naselja nalaze na privatnom ili državnom vlasništvu. Takođe, fokus pažnje treba usmjeriti na mjere za legalizaciju neformalnih naselja u kojima žive Romi, gdje je to moguće, a posebno u Podgorici, Bijelom Polju i Nikšiću.
10. Odbor smatra važnim realizaciju planiranih istraživanja i prikupljanje podataka od institucija, lokalnih samouprava i organizacija, koji će poslužiti kao polazna osnova za pripremu nove strategije koju treba uskladiti sa smjernicama za integraciju Roma na nivou Evropske unije i Deklaracijom partnera Zapadnog Balkana o integraciji Roma u sklopu proširenja Evropske unije usvojenom u Poznanju u julu 2019. godine.
11. Odbor za ljudska prava i slobode će, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, pratiti realizaciju aktivnosti i mjera definisanih Prelaznim akcionim planom za sprovođenje Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020, za 2020. godinu, kao i realizaciju ovog Zaključka.
12. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore će dostaviti Zaključak Kolegijumu predsjednika Skupštine Crne Gore, Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Sistemu Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori, Kancelariji za evropske integracije, NVO „Građanska alijansa“ i NVO „Mladi Romi“ na upoznavanje i Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, Ministarstvu prosvjete, Ministarstvu rada i socijalnog staranja i Ministarstvu zdravlja na dalji postupak.

ČETVRTA TAČKA- TEKUĆA PITANJA

U okviru ove tačke dnevnog reda Predsjednik i članovi Odbora nijesu imali predloge i teme o kojima bi se vodila rasprava.

Sjednica je završena u 13 sati i 20 minuta.

**ZAPISNIK SAČINILA
SEKRETAR ODBORA**

Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA

dr Halil Duković